

Leveranssäkra elnät

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i proposition 2005/06:27 som syftar till att skapa drivkrafter för en leveranssäker elöverföring och undvika att framtida svåra väderförhållanden leder till allvarliga konsekvenser. Enligt förslaget skall ett lagstadgat s.k. funktionskrav införas den 1 januari 2011 med innebörd att oplanerade avbrott i elöverföringen inte får överstiga tjugofyra timmar. Vidare skall det fr.o.m. den 1 januari 2006 gälla en skyldighet för nätföretag att betala ersättning till elanvändare vid långvariga oplanerade elavbrott (som inte orsakats av händelser av exceptionell karaktär). Elanvändaren skall ha rätt till ersättning vid avbrott som varar minst tolv timmar.

Företrädarna för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna förordar i en reservation att införandet av skyldigheten att betala ersättning vid elavbrott skall senareläggas till den 1 juli 2006, så att nätbolagen ges mer tid att anpassa sig till de nya kraven.

Enligt regeringens förslag skall skyldigheten att betala ersättning kunna jämkas om den är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos det ersättningskyldiga nätföretaget. Utskottet föreslår en komplettering i den av regeringen föreslagna lagtexten så att det mer uttryckligt framgår att ersättningen också skall kunna jämkas om arbetet med att få i gång överföringen av el till följd av storm och mörker har behövt försenas för att inte utsätta arbetstagarna för betydande risker. Utskottets förslag till komplettering avvisas i en reservation (m, fp).

Samtliga motioner i ärendet avstyrks av utskottet. Sammanlagt fem reservationer har avlämnats.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund.....	6
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Propositionen.....	7
Inledning.....	7
Krav på elöverföringen.....	7
Ersättning vid elavbrott.....	9
Underlag för att åtgärda brister i elnätet m.m.....	10
Nätföretagens produktion av reservkraft vid elavbrott.....	12
Bemyndigande avseende uppgifter om elens ursprung.....	12
Ikraftträdande.....	12
Genomförande, finansiering och konsekvensanalys.....	12
Motionerna.....	13
Vissa kompletterande uppgifter.....	15
Tidigare hantering i utskottet rörande leveranssäkerhet.....	15
Utskottets utfrågning våren 2004.....	16
2001 års utredning om ökad leveranssäkerhet.....	16
Branschens åtgärdsprogram för väderkänsliga nät.....	17
Svenska kraftnäts rapport om ett robust elförsörjningssystem.....	17
Energimyndighetens rapport Gudrun II.....	18
Projektet Helhetssyn för energiförsörjningens säkerhet och beredskap.....	19
Ellagens särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenterna.....	19
Ellagens bestämmelser om god elkvalitet.....	20
Nätnyttomodellen.....	20
Viss statistik rörande elavbrott.....	21
Kostnad för elavbrott.....	21
Fråga till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin.....	22
Utskottets ställningstagande.....	22
Inledning.....	22
Åtgärder för ökad leveranssäkerhet.....	23
Ersättning vid elavbrott.....	23
Jämkning av avbrottsersättning.....	25
Lagförslagets ikraftträdande.....	25
Lagförslaget i övrigt.....	26
Reservationer.....	27
1. Åtgärder för ökad leveranssäkerhet, punkt 1 (m, fp, kd).....	27
2. Ersättning vid elavbrott, punkt 2 (m, fp, kd).....	28
3. Jämkning av avbrottsersättning, punkt 3 (m, fp).....	29
4. Lagförslagets ikraftträdande, punkt 4 (m, fp, kd).....	30
5. Lagförslaget i övrigt, punkt 5 (m, kd).....	31

Särskilt yttrande.....	32
Särskilt yttrande (kd)	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	33
Propositionen.....	33
Följdmotioner.....	33
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005.....	34
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	36
Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).....	36
<i>Bilaga 3</i>	
Av utskottet föreslagen ändring i regeringens lagförslag.....	43
<i>Bilaga 4</i>	
Reservanternas lagförslag.....	44
<i>Tabell</i>	
Tabell 1: Avbrottsstatistik för lokalnät i Sverige.....	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Åtgärder för ökad leveranssäkerhet

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:N6 yrkande 3, 2005/06:N8 yrkandena 1 och 3, 2005/06:N243 yrkande 12, 2005/06:N436 yrkande 17, 2005/06:N448 och 2005/06:N476 yrkande 17.

Reservation 1 (m, fp, kd)

2. Ersättning vid elavbrott

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) såvitt avser 10 kap. 10 och 12 §§. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:27 i denna del och avslår motionerna 2005/06:Fö260 yrkande 1, 2005/06:N5 yrkandena 2, 3 i denna del och 4, 2005/06:N6 yrkandena 1 och 2, 2005/06:N7 yrkande 1, 2005/06:N8 yrkande 2 i denna del och 2005/06:N290.

Reservation 2 (m, fp, kd)

3. Jämkning av avbrottsersättning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) såvitt avser 10 kap. 13 §, dock med ändrad lydelse enligt utskottets förslag i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2005/06:27 i denna del.

Reservation 3 (m, fp)

4. Lagförslagets ikraftträdande

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) såvitt avser ikraftträdandebestämmelserna. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:27 i denna del och avslår motionerna 2005/06:N5 yrkandena 1 och 3 i denna del och 2005/06:N8 yrkande 2 i denna del.

Reservation 4 (m, fp, kd)

5. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) i den mån det inte omfattats av utskottets förslag till riksdagsbeslut i det föregående. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:27 i denna del och avslår motionerna 2005/06:N7 yrkande 2 och 2005/06:N374.

Reservation 5 (m, kd)

Stockholm den 24 november 2005

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Per Bill (m), Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp), Sylvia Lindgren (s), Berit Högman (s), Lennart Beijer (v), Ulla Löfgren (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Yvonne Ångström (fp), Anne Ludvigsson (s), Anne-Marie Pålsson (m), Lars Johansson (s), Mikael Oscarsson (kd), Per Erik Granström (s) och Håkan Larsson (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

- dels* proposition 2005/06:27 om leveranssäkra elnät,
- dels* 4 motioner som väckts med anledning av propositionen,
- dels* 7 motioner från allmänna motionstiden.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Svensk Energi, SKTF, SEKO och Svenska Elektrikerförbundet.

Vidare har ett antal skrivelser i ärendet inkommit till utskottet.

Bakgrund

I februari 2005 uppdrog regeringen åt Energimarknadsinspektionen vid Statens energimyndighet att föreslå åtgärder för att säkerställa en driftsäker elöverföring. I uppdraget ingick bl.a. att lämna förslag till funktionskrav som skall ställas på eldistributionen, att överväga om nätföretagen skall utföra risk- och sårbarhetsanalyser och att föreslå regler för ersättning till elanvändare som drabbas av långvariga avbrott. Energimarknadsinspektionen redovisade huvuddelen av uppdraget i delrapporten En leveranssäker elöverföring (ER 2005:19), vilken överlämnades till regeringen i slutet av april 2005. Rapporten har därefter remissbehandlats. Den har även behandlats vid ett remissmöte på Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet i juni 2005. Förslaget har granskats av Lagrådet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ett lagstadgat funktionskrav med innebörd att oplanerade avbrott i elöverföringen inte får överstiga tjugofyra timmar. Kravet föreslås inte gälla vid händelser av exceptionell karaktär. Vidare föreslår regeringen en i lag reglerad skyldighet för nätföretag att betala ersättning till elanvändare vid långvariga oplanerade elavbrott som inte orsakats av händelser av exceptionell karaktär. Elanvändaren skall ha rätt till en schabloniserad ersättning vid avbrott som varar minst tolv timmar. Därtill framläggs förslag om att nätföretagen blir skyldiga att ta fram underlag för bedömning av risker och behov att åtgärda brister i elnätet. Därutöver föreslås att ett bemyndigande införs om att få meddela närmare föreskrifter om hur uppgifterna rörande elens ursprung skall beräknas och redovisas. Bestämmelserna om funktionskravet föreslås träda i kraft den 1 januari 2011 och övriga bestämmelser den 1 januari 2006.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om ändringar i ellagen i syfte att skapa drivkrafter för en leveranssäker elöverföring. Dock bör lagförslaget kompletteras med en bestämmelse som klargör att den lagstadgade ersättningen vid elavbrott även får jämkas efter vad som är skäligt, om arbetet med att få i gång överföringen av el i samband med storm och mörker har behövt försenas för att inte utsätta arbetstagarna för betydande risker. *Jämför reservationerna 1 (m, fp, kd), 2 (m, fp, kd), 3 (m, fp), 4 (m, fp, kd) och 5 (m, kd).*

Propositionen

Inledning

Regeringen erinrar om att elförsörjningen är en mycket viktig samhällsfunktion och att knappt någon samhällsverksamhet kan fungera utan tillgång till el. Leveranssäkerheten i elnäten är vid en internationell jämförelse hög, anförts det samtidigt i propositionen. Under de senaste åren har dock flera besvärliga oväder lett till att många elanvändare inte har haft tillgång till el. Stormen Gudrun, som drog in över södra och västra Sverige i januari 2005, orsakade omfattande skador på elnätet. Ett mycket stort antal elanvändare drabbades av elavbrott som i vissa fall varade i mer än en månad. Konsekvenserna var mycket allvarliga för både konsumenter och näringsidkare. Det finns även skillnader i leveranssäkerheten inom landet. Elavbrott är betydligt vanligare i glesbygdsområden än i tätorter.

Elförsörjningens stora betydelse för samhället gör att det finns anledning att ställa höga krav på den grundläggande säkerheten inom elförsörjningen. Med hänsyn till elförsörjningens mycket viktiga samhällsfunktion och att stora delar av samhället kan lamslås när överföringen av el inte fungerar gör regeringen bedömningen att lagstiftningen bör utformas så att den ger starka drivkrafter för leveranssäkra elnät. I propositionen redovisas därefter förslag till åtgärder.

Krav på elöverföringen

Högst tjugofyra timmars elavbrott

Regeringen föreslår att det i ellagen (1997:857) inrättas ett funktionskrav som innebär att oplanerade avbrott i elöverföringen inte får överstiga tjugofyra timmar. Kravet skall gälla inom nätföretagets s.k. kontrollansvar.

Däremot gäller det inte om nätföretaget visar att avbrottet i överföringen beror på ett hinder som är utanför företagets kontroll och som företaget inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följderna företaget inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Enligt förslaget skall funktionskravet vara uppfyllt senast den 1 januari 2011.

Enligt regeringens bedömning finns det skäl att, utöver det grundläggande kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott, införa regler om längsta godtagbara avbrottstid för lastnivåer som överstiger 2 megawatt. Föreskrifter om detta bör enligt regeringen, då dessa kompletterande regler till viss del kommer att vara detaljerade och tekniska, inte tas in i ellagen utan kan meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

Regeringen utesluter inte att det för enskilda nätföretag kan visa sig orimligt att helt uppfylla funktionskravet till den 1 januari 2011. Det gäller framför allt små nätföretag med begränsade finansiella möjligheter. Därför föreslås i propositionen att nätmyndigheten får ge dispens från kravet för en viss del av ett område. Dispensen bör få lämnas om kravet är oskäligt betungande med hänsyn till nätföretagets ekonomiska situation eller om det finns synnerliga skäl. Enligt förslaget får dispens ges i sammanlagt högst tre år.

När det gäller funktionskravets påverkan på nättarifferna anförs i propositionen att om en höjning av nättariffen kommer att tillåtas eller inte ytterst är en fråga för Energimarknadsinspektionen, som har tillsyn över nätföretagens avgiftsnivå.

Tekniska krav på elnätet

Att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som skall vara uppfyllda för att överföringen av el skall vara av god kvalitet, föreslås i propositionen.

Regeringen framhåller att det är viktigt att så snart som möjligt eliminera risken för avbrott på grund av träd som faller ned på regionledningar. Det bör därför, sägs det i propositionen, införas ett krav på att luftledningarna med en spänning som överstiger 25 kilovolt är utförda som träd-säkra ledningar. Samma krav bör gälla för luftledningarna med en lägre spänning om de överför el till lokalnät och för luftledningarna som har en ansluten produktionsanläggning med en spänning över 15 kilovolt. Det bör dock vara möjligt att meddela föreskrifter om undantag från kravet på att en luftledning skall vara träd-säkert utförd. Därtill bör det finnas en möjlighet att i ett enskilt fall ge dispens från kravet på att en luftledning skall vara träd-säkert utförd.

Ersättning vid elavbrott

Skyldighet att betala ersättning till elanvändare vid långvariga elavbrott

Regeringen föreslår att det i ellagen införs en skyldighet att betala ersättning till elanvändare vid långvariga elavbrott. Enligt förslaget skall en elanvändare, som huvudregel, ha rätt till ersättning vid oplanerade elavbrott som varar minst tolv timmar (avbrottsersättning). Ersättningen skall betalas av den som har koncession för det elnät till vilket elanvändaren är direkt ansluten. I vissa fall bör dock rätten till avbrottsersättning inte gälla. Elanvändare skall inte ha rätt till ersättning om avbrottet beror på elanvändarens försummelse eller om överföringen av el avbryts för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Elanvändaren skall inte heller ha rätt till ersättning om avbrottet är orsakat av ett hinder utanför vad som kunnat kontrolleras av det nätföretag i vars nät felet uppstått. Det är det nätföretag till vilket elanvändaren är direkt ansluten, dvs. det ersättningskyldiga nätföretaget, som skall visa att det har funnits ett sådant okontrollerbart hinder. Därtill föreslås att rätten till avbrottsersättning inte skall gälla om avbrottet beror på omständigheter som kan hänföras till stamnätet. I propositionen framhålls att staten kan garantera en hög leveranssäkerhet i stamnätet på annat sätt än genom regler om avbrottsersättning.

Avbrottsersättningens storlek

När det gäller avbrottsersättningens storlek föreslås att en modell för schabloniserad avbrottsersättning införs i ellagen. Enligt denna skall avbrottsersättning betalas med 12,5 % av elanvändarens beräknade årliga nätavgift vid avbrott som varar tolv till tjugofyra timmar, dock lägst 2 % av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Vid avbrott som varar tjugofyra till fyrtioåtta timmar betalas ersättning med ytterligare 25 % av den årliga nätavgiften, dock med lägst 4 % av prisbasbeloppet. För varje därefter påbörjad tjugofyrtimmarsperiod skall ersättning betalas med ytterligare 25 % av den årliga nätavgiften, dock lägst ytterligare 2 % av prisbasbeloppet. Skyldigheten för nätföretagen att betala avbrottsersättning begränsas enligt förslaget till högst tre års nätavgifter per avbrott och elanvändare.

I propositionen redogörs för att minimiersättningen på 2 % av prisbasbeloppet, avrundat till närmast högre hundratal kronor, innebär att ersättningen år 2006 blir lägst 800 kr för avbrott som varar längre än tolv timmar och lägst 1 600 kr för avbrott som varar längre än tjugofyra timmar.

Jämkning av avbrottsersättningen

För att undvika att de företag som ännu inte hunnit anpassa sin verksamhet till funktionskravet skall drabbas oskäligt hårt av krav på avbrottsersättning bör, enligt regeringen, ersättningen i vissa fall kunna jämkas. I

propositionen föreslås därför att skyldigheten att betala avbrottsersättning skall kunna jämkas om den är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos det ersättningsskyldiga nätföretaget, dvs. det nätföretag som har koncession för det elnät till vilket elanvändarna är direkt anslutna, eller de ekonomiska förhållandena hos det nätföretag som kan vara skyldigt att regressvis (se nedan) betala hela eller delar av ersättningen till det förstnämnda nätföretaget.

Reklamation och avräkning från skadestånd

Det nätföretag som är skyldigt att betala avbrottsersättning till en elanvändare skall betala ersättningen utan oskäligt dröjsmål och aldrig senare än sex månader från utgången av den månad då nätföretaget fick eller borde ha fått kännedom om avbrottet. I den händelse betalningen inte sker i tid skall nätföretaget betala ränta. Om en elanvändare trots dessa bestämmelser inte har fått någon ersättning måste denne göra anspråk på ersättningen från nätföretaget inom två år från det att avbrottet upphörde, annars går rätten till avbrottsersättning förlorad.

Regeringen anser även att avbrottsersättning enligt de nya bestämmelserna bör avräknas från ett eventuellt skadestånd som skall utges enligt andra bestämmelser i ellagen eller annan lag för de skador som ett elavbrott orsakat. En bestämmelse om avräkning föreslås därför av regeringen.

Regressrätt

För att det inte skall råda någon tvekan om att den börda som avbrottsersättningen innebär kan vältras över på det nät där elavbrottet uppkommit bör, enligt regeringen, en uttrycklig regressbestämmelse tas in i lagen. I denna stadgas att den som är skyldig att betala avbrottsersättning skall, i den mån avbrottet är hänförligt till ett fel i en annan koncessionshavares ledningsnät, ha rätt att från den koncessionshavaren få ersättning för den avbrottsersättning som har betalats till elanvändare.

Underlag för att åtgärda brister i elnätet m.m.

Risk- och sårbarhetsanalys

Regeringen föreslår att den som bedriver nätverksamhet med stöd av koncession för regionledning eller för område årligen skall upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i det egna nätet. Risk- och sårbarhetsanalysen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer. Enligt regeringen kan ett nätföretag med stöd av analysen identifiera och sedan även åtgärda de brister som finns på ett effektivt sätt. Analyserna kan också underlätta Energimarknadsinspektionens arbete med att följa hur ledningsnäten och andra komponenter i överföringssystemen förbättras.

Därtill föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyser. Det gör det möjligt att på ett smidigt sätt anpassa reglerna till den fortgående utvecklingen inom nätbranschen, anförs det i propositionen.

Åtgärdsplan

Regeringen föreslår också att den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för regionledning eller för område årligen skall upprätta en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna nätet skall förbättras. Även åtgärdsplanen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer. I propositionen framhålls att åtgärdsplanerna, tillsammans med risk- och sårbarhetsanalyserna, bör ge ett bra underlag för nätföretagen i arbetet med att höja leveranssäkerheten. Enligt förslaget i propositionen bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om åtgärdsplaner.

Rapportering av elavbrott

För att kunna följa utvecklingen och identifiera de företag som har problem med elavbrott behöver Energimarknadsinspektionen information om avbrott så snart som möjligt efter det att de uppstått. I propositionen föreslås därför att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att rapportera elavbrott till anvisad myndighet. Vidare sägs i propositionen att företrädare för branschen kommer att få möjlighet att lämna synpunkter på hur långtgående krav som kan ställas i fråga om rapportering av elavbrott.

Information till elanvändarna

Regeringen anser att elanvändarna har behov av att ha tillgång till information om leveranssäkerheten i elnätet och hur den kommer att utvecklas. Vidare framhåller regeringen att det är viktigt att elanvändarna har kunskap om sina rättigheter enligt ellagen. I propositionen föreslås därför att den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för regionledning eller för område skall informera elanvändarna om leveranssäkerheten i det egna elnätet samt om rätten till avbrottsersättning och skadestånd enligt ellagen. Det föreslås även att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om information till elanvändare.

Tvångsförvaltning av elnät

Regeringen gör även bedömningen att de nya regler som införs i ellagstiftningen för att uppnå leveranssäkra elnät bör vara en del av en bedömning av om det finns förutsättningar för tvångsförvaltning av en elektrisk anläggning.

Nätföretagens produktion av reservkraft vid elavbrott

Enligt regeringen kan tillskapande av en möjlighet för nätföretagen att producera el i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott vara en viktig del i arbetet med att säkerställa en driftsäker elöverföring. Detta kan t.ex. vara ett kostnadseffektivt alternativ till att förstärka ledningsnätet för företag som har ett fåtal elanvändare långt ut i elnätet. I propositionen föreslås därför att undantaget från förbudet för nätföretag att bedriva produktion av el utökas så att nätföretag tillåts att bedriva produktion inte bara i mobila utan även i fasta aggregat. Produktionen får bara ske tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

Bemyndigande avseende uppgifter om elens ursprung

I propositionen föreslås även att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om hur uppgifterna om elens ursprung enligt bestämmelsen i 8 kap. 12 § ellagen skall beräknas och redovisas för elanvändarna.

Regeringen redogör för att ett bemyndigande avseende uppgifter om elens ursprung fanns med i det lagförslag som överlämnades för yttrande till Lagrådet och som föregick propositionen om genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas m.m. (prop. 2004/05:62). Bemyndigandet behandlades även i propositionens allmänmotivering och författningskommentarer, men till följd av ett förbiseende fanns dock bemyndigandet inte med i det förslag till lagtext som propositionen innehöll. Bemyndigandet bör enligt regeringen i stället införas nu.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att bestämmelsen om ett funktionskrav på högst tjugofyra timmars elavbrott skall träda i kraft den 1 januari 2011. Övriga bestämmelser skall träda i kraft den 1 januari 2006. I propositionen framhålls att syftet med reglerna om avbrottsersättning är att skapa en stark drivkraft för nätföretagen att ordna sina elnät så att de blir leveranssäkra. Drivkraften har sin största betydelse från nu och till dess elnäten blivit leveranssäkra, anför det. Reglerna bör därför få verka så snart som möjligt. Dessutom är det angeläget att ge de elanvändare som drabbas av långvariga elavbrott en rimlig ersättning, anser regeringen.

Genomförande, finansiering och konsekvensanalys

Energimarknadsinspektionen vid Energimyndigheten kommer genom förslagen i propositionen att få utökade uppgifter, främst som tillsynsmyndighet över nätföretagen. Energimyndigheten kommer att bemyndigas att utfärda föreskrifter på nya områden. Det föreslagna funktionskravet på högst tjugofyra timmars elavbrott kan komma att leda till ett ökat antal koncessionsan-

sökningar från nätföretagen för att på högre spänningsnivåer få ersätta luftledningarna med jordkabel. Enligt regeringens bedömning ryms de tillkommande uppgifterna inom befintliga anslagsramar.

För nätföretagen innebär funktionskravet på högst tjugofyra timmars elavbrott ökade kostnader. Kostnaden för att klara kravet beräknas uppgå till 19 miljarder kronor, varav 12 miljarder kronor fram till år 2010. Det föreslagna kravet på trädsäkra ledningar kommer att innebära vissa ökade kostnader för regionnätföretagen, sägs det i propositionen. Vidare kommer det föreslagna kravet på avbrottsersättning att innebära ökade kostnader för de företag som drabbas av långvariga elavbrott. Nätföretagens utbetalningar av ersättning kommer att variera beroende på frekvensen stormar, snöoväder och andra händelser som orsakar avbrott. Därtill kan kraven på risk- och sårbarhetsanalyser, åtgärdsplaner och information till elanvändare innebära vissa merkostnader.

Motionerna

Insatser för att säkerställa en säkrare elförsörjning tas upp i motion 2005/06:N374 (s). Motionären påpekar att regeringen föreslagit ett antal åtgärder för att tydliggöra det ansvar elmarknadens operatörer har att säkerställa en fungerande elförsörjning. Samtidigt är det angeläget att effekten av dessa åtgärder utvärderas och att det finns en beredskap att återkomma med ytterligare förslag om det visar sig att de föreslagna åtgärderna inte är tillräckliga, anför det i motionen.

I Moderata samlingspartiets motion 2005/06:N7 instämmer motionärerna i principen att elkunderna skall ha ersättning från nätbolagen när dessa inte kan leverera vad kunden betalar för. Samtidigt påpekas att regeringens förslag innebär en för hög grad av detaljreglering. Motionärerna menar att statens uppgift är att skapa ett väl fungerande ramverk, t.ex. avseende vilken funktionalitet elkonsumenterna skall ha rätt att kräva. Att dessutom detaljreglera nätbolagen är onödigt och skapar byråkrati och krångel, vilket riskerar att skada konsumenterna genom att kostnaderna höjs i onödan. Ett tillkännagivande därom begärs i motionen. Vidare anför det de mindre nätbolagen framfört en oro över vilka konsekvenser förslagen får. Motionärerna anser att det finns en risk för att kostnaderna för konsumenterna, i form av höjda nätavgifter, kan bli betydande och att de små nätbolagen riskerar att slås ut. Mot denna bakgrund förordas att riksdagen begär att regeringen noggrant följer vilka effekter de i propositionen föreslagna lagändringarna får. Ett tillkännagivande om detta begärs även.

Tre tillkännagivanden anbefalls i Folkpartiet liberalernas motion 2005/06:N6. För det första anser motionärerna att regeringen noga bör följa upp effekterna av förslagen i propositionen för de små företagens situation och vara beredd att föreslå förändringar om så krävs. För det andra bör regeringen anmodas att på samma sätt följa upp effekterna av att avbrottsersättning skall betalas ut efter tolv timmar samtidigt som det kan vara så att

personal inte kan sändas ut på grund av arbetsmiljölågstiftningen. Motionärerna uppmärksammar, för det tredje, de personalnedskärningar som gjorts under senare år, vilka bidragit till att kapaciteten att åtgärda skadorna vid elavbrott minskat. En lösning på detta, menar de, är att med kontrakterade företag och anställd personal ingå avtal enligt den modell som gäller för snöröjning.

I motion 2005/06:N436 (fp) framhålls att det måste finnas starka ekonomiska incitament för nätbolagen att höja leveranssäkerheten i elnäten. Motionärerna förordar av detta skäl ett tillkännagivande om att skadestånden till dem som drabbas av elavbrott behöver höjas och kontrollen av nätbolagen ökas.

Ett tillkännagivande om att det är synnerligen viktigt att såväl enskilda som företag tillförsäkras tillgång till el under hela året förordas i motion 2005/06:N243 (fp). Motionärerna framhåller att Dalsland och Värmland under ett antal år fått uppleva långa elavbrott beroende på eftersatt underhåll av elnätet. Detta, menar de, är helt oacceptabelt.

Nödvändigheten av leveranssäkra elnät framhålls även i Kristdemokraternas motion 2005/06:N8 och motionärerna förordar ett tillkännagivande därom. När det gäller förslagen i propositionen rörande avbrottsersättning framhålls i motionen att de krav staten ställer måste vara rimliga dels beträffande tiden för införande, dels rörande kostnaden för kunderna. Med hänvisning till detta föreslås att skyldigheten att betala avbrottsersättning skall införas först den 1 januari 2007. Ersättningen skall utfalla på samma sätt som i regeringens förslag, dock med den ändringen att ersättningen skall betalas ut först efter tjugofyra timmars avbrott. Först år 2011 anser motionärerna att avbrottsersättningen skall utfalla efter tolv timmar. Vidare framhålls att nätbolagen måste få bättre incitament att förbättra elnäten för att förhindra kommande stora elavbrott. Nätnyttomodellen menar de får motsatt effekt, och förordar ett riksdagsuttalande om att en annan modell behöver utarbetas.

I Kristdemokraternas motion 2005/06:N476 föreslås ett riksdagsuttalande om att regeringen måste utreda driftsäkerheten i elsystemet och återkomma till riksdagen med förslag på hur den kan förbättras. Motionärerna framhåller att strömavbrotten är kostsamma och att de även underminerar tryggheten i sjukvården och andra viktiga institutioner. Regeringen måste ta ett större ansvar för de elavbrott som sker genom att ställa krav på, men även skapa incitament för, nätbolagen att investera i en säker elförsörjning.

Propositionen om leveranssäkra elnät har allvarliga brister, sägs det i motion 2005/06:N5 (kd). Motionären menar att förslagen i propositionen innebär ett betydande hot mot de små nätbolagen som riskerar att slås ut och köpas upp av de större bolagen. Enligt motionären bör riksdagen avslå regeringens förslag om avbrottsersättning och samtidigt begära att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag om avbrottsersättning efter tjugofyra timmar med ikraftträdande den 1 januari 2011. Därigenom får

bolagen ett antal år på sig att genomföra en omställning för ökad leveranssäkerhet. Vidare förordas att riksdagen beslutar att regeringens förslag om dispens från funktionskravet skall träda i kraft samtidigt som funktionskravet, dvs. den 1 januari 2011, eftersom den förstnämnda bestämmelsen innehåller en hänvisning till en bestämmelse som träder i kraft först fem år senare. Motionären begär även ett riksdagsuttalande om att regeringen skall tillsätta en utredning som syftar till att skapa rimliga villkor för de små nätbolagens situation. En sådan utredning bör möjligen kunna komma fram till en differentiering av regelverket, anfördes det i motionen.

Landsbygdens behov av leveranssäkra elnät lyfts fram i motion 2005/06:N448 (kd). Motionären framhåller att det krävs klara incitament för att nätbolagen skall våga investera. Vidare sägs att nätnyttomodellen inte fungerar, då modellen primärt ser till priset för användandet av näten och inte till kvalitet eller utveckling. Lagstiftningen bör utformas så att den ger starka drivkrafter för att skapa säkra elleveranser och för att minska konsekvenser av framtida svåra väderförhållanden. Motionären menar därför att en ny metod för utvärdering av nätbolagen behövs – en metod som tar större hänsyn till kvalitetsaspekter och som bidrar till att landsbygden får leveranssäkra elnät.

I motion 2005/06:Fö260 (kd) förordas införandet av schablonersättning för personer som drabbats av el- eller teleavbrott. Ersättningen skall omfatta fördyrade levnadskostnader per dag och person med anledning av avbrottet. Motionärerna menar att det är egendomligt att det är upp till de enskilda bolagens goda vilja att ersätta kunderna. Bolagen bör åläggas att ersätta sina kunder för fördyrade levnadskostnader som uppstår i samband med avbrottet.

Avbrottsersättningens utformning tas upp i motion 2005/06:N290 (c). Motionärerna framhåller vikten av att det inte införs bestämmelser som snedvrider konkurrensen och slår ut de små nätbolagen och förordar ett tillkännagivande därom. Det är viktigt att lokalt inflytande kan behållas genom att kommunala bolag och ekonomiska föreningar svarar för de lokala elnäten. Avbrottsersättningen måste därför utformas så att även mindre elnätbolag kan fortsätta sin verksamhet utan att riskera att bli uppköpta av de större bolagen.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare hantering i utskottet rörande leveranssäkerhet

Våren 2005 avstyrkte utskottet (bet. 2004/05:NU14) ett antal motioner rörande leveranssäkerheten i elnäten. Flera av de då aktuella motionerna hade väckts med anledning av s.k. händelse av större vikt (stormen i södra Sverige i början av år 2005). I sitt ställningstagande hänvisade utskottet till att Energimarknadsinspektionen, på regeringens uppdrag, framlagt ett antal förslag i syfte att skapa en driftsäkrare elöverföring. Vidare medde-

lade utskottet att det erfarit att regeringen avsåg att återkomma till riksdagen hösten 2005 med förslag på området. I sammanhanget framhöll utskottet även vikten av säkra elleveranser på gles- och landsbygden, dock utan att något särskilt uttalande av riksdagen förordades. Med anledning av utskottets ställningstagande avgavs två reservationer. I den ena reservationen (m, fp, kd) framhölls bl.a. att skadeståndsplikten för nätbolagen borde utökas. Enligt motionärerna borde elkunderna dels vara berättigade till skadestånd vid kortare elavbrott, dels i större utsträckning erhålla ersättning för de faktiska kostnaderna som avbrottet inneburit. Ersättningen borde utgå till såväl enskilda hushåll som näringsidkare. I den andra reservationen (mp) förordades att konsumenternas rättigheter och skydd gentemot nätbolagen borde förbättras. Möjligheten för kunder att få skadestånd borde förbättras och för att stärka konsumentskyddet på elmarknaden förespråkades att en ny lag infördes på området. Vidare förordades att en lag om sista datum för nätförstärkande åtgärder införs.

Utskottets utfrågning våren 2004

Det kan erinras om att utskottet höll en offentlig utfrågning om säker elförsörjning den 19 februari 2004. Stenografiska uppteckningar från denna utfrågning finns tillgängliga som bilaga i utskottets betänkande 2003/04: NU11.

2001 års utredning om ökad leveranssäkerhet

I februari 2001 uppdrog regeringen åt dåvarande generaldirektören vid Elsäkerhetsverket Jörgen Andersson att undersöka vilka rimliga åtgärder som kan vidtas för att tillförsäkra att överföringen av el fungerar även vid besvärliga väderleksförhållanden. Utredarens slutsatser redovisades i rapporten Åtgärder för ökad leveranssäkerhet (Regeringskansliets dnr N2001/62228/ESB). För att underlätta för elanvändarna föreslogs bättre information till kunder, medier, kommuner och länsstyrelser före och under avbrott samt ett utvecklat störstörningssamarbete mellan nätföretagen. För att skapa starkare drivkrafter för ledningsombyggnader och andra förebyggande åtgärder föreslogs att en standardhöjning av ledningsnätets oväderskänsliga delar skulle genomföras inom tio år. Vidare föreslogs att ett bidrag med högst 14 000 kr per kilometer ledning skulle införas för den merkostnad som skulle uppkomma för elnätföretagen genom en tidigareläggning av ledningsombyggnader. Bidraget skulle finansieras med en leveranssäkerhetsavgift på 0,1 öre per kilowattimme i tio år. Därtill föreslogs en i ellagen reglerad rätt till ersättning för avbrott som varar mer än tolv timmar. Förslaget innebar en ersättning med fasta kronotal enligt följande.

- 500 kr om avbrottet varar 12–24 timmar,
- 1 000 kr om avbrottet varar 24–48 timmar,

- 3 000 kr om avbrottet varar 48–72 timmar,
- 6 000 kr om avbrottet vara mer än 72 timmar.

Branschens åtgärdsprogram för väderkänsliga nät

Branschorganisationen Svensk Energi erbjöd sig år 2001 att vidta en rad frivilliga åtgärder för att höja kvaliteten på ledningsnäten. Erbjudandet innebar att nätföretagen skulle intensifiera röjningen i de mest avbrottsdrabbade nätområdena på landsbygden och bygga om de aktuella ledningssträckorna. Detta arbete beräknades då ta ca 20 år och kosta 10–15 miljarder kronor. I början av år 2004 beslöt nätföretagen, mot bakgrund av att det under åren 2002 och 2003 inträffat flera besvärliga snöoväder som ställde många nätkunder utan el, att fördubbla takten på ombyggnadsarbetet. Investeringarna i bättre nät och ledningar angavs då kunna genomföras inom tio år, och i de mest utsatta lägena inom fem år.

Branschens åtaganden innefattar även samverkan vid störstörning, förbättrad information samt ersättning till nätkunder vid långa avbrott. Svensk Energi rekommenderar att nätföretagen skall ersätta nätkunderna för oaviserade avbrott som är längre än tjugofyra timmar.

Svenska kraftnäts rapport om ett robust elförsörjningssystem

I juni 2002 uppdrog regeringen (regeringsbeslut 2002-06-06) åt Svenska kraftnät att redovisa fördjupade analyser och förslag beträffande möjligheterna att förstärka elförsörjningen. Särskilt skulle belysas vilka baskrav som kunde ställas på elförsörjningen. I rapporten Ett robust elförsörjningssystem redovisade Svenska kraftnät ett antal förslag för att förbättra elnätets leveranssäkerhet. I rapporten föreslogs följande.

- Att nätföretagen genom Svensk Energi utvecklar en branschrekommendation om baskrav för regionala och lokala nät. Sådana krav bör bl.a. omfatta gränser för acceptabel genomsnittlig avbrottsperiod för ett definierat nätområde samt högsta acceptabla avbrottsperiod för enstaka avbrott.
- Att nätföretagen genom Svensk Energi genomför en utredning i syfte att skapa en aktuell avbrottsvärdering som underlag för arbetet med baskrav.
- Att nätföretagen genom Svensk Energi genomför ett fortsatt utvecklingsarbete för att åstadkomma en tillfredsställande avbrottsstatistik.
- Att elproducenter, Svenska kraftnät och regionnätsföretagen utarbetar en branschrekommendation för utformning av driftcentraler och telesystem för kommunikation till och från dessa och anpassar sina system efter denna rekommendation.
- Att ägare till elnät med 70 kV spänning eller högre utarbetar en branschrekommendation för dimensionering av lokalkraftsinmatning av ställverk och anpassar sina system efter denna rekommendation.

- Att elproducenter, Svenska kraftnät och regionnätsföretagen startar ett samarbete syftande till installation av ett gemensamt modernt och driftsäkert telekommunikationssystem för bl.a. störningssituationer.
- Att elproducenter och regionnätsföretagen inleder ett samarbete med Svenska kraftnät för att förbättra driftstrategier och driftinstruktioner samt för utbildning och träning av driftpersonal för återuppbyggnad av elsystem om ett omfattande elavbrott inträffar.

Energimyndighetens rapport Gudrun II

I regeringens uppdrag i februari 2005 till Energimarknadsinspektionen ingick även att särskilt överväga och lämna förslag till hur nya regler för återkallelse av koncession för de elnätsföretag som missköter driftsäkerheten i elnätverksamheten kan utformas (regeringsbeslut 2005-02-03). I rapporten Gudrun II, som hösten 2005 överlämnades till regeringen, redovisar Energimarknadsinspektionen sina slutsatser. Rapporten innefattar också tillsynsinstrument som är tillgängliga för Energimarknadsinspektionen enligt ellagen och en översiktlig genomgång av behov och förslag att utvidga dessa till förmån för en ökad leveranssäkerhet av el till elanvändarna.

I rapporten anförs att de ändringar som föreslagits i propositionen om leveranssäkra elnät kommer, om de antas, att utgöra grund för tillämpningen av tvångsförvaltningslagen. Ändringarna innebär en skärpning och precisering av de krav som ställs på nätföretagen när det gäller leveranssäkerhet. Energimarknadsinspektionens bedömning är att detta innebär ökade möjligheter att ställa konkreta krav vid utfärdandet av förelägganden till åtgärdande av brister avseende leveranssäkerheten och att det med hänsyn till detta för närvarande inte finns något behov av att skärpa bestämmelserna om återkallelse av nätkoncession.

Energimarknadsinspektionen berör också eventuella nya tillsynsinstrument för att säkerställa leveranssäkerheten för elanvändarna. Detta görs eftersom inlösen vid särskild förvaltning samt återkallelse är genomgripande, slutliga åtgärder och den nuvarande alternativa åtgärden med förelägganden ofta kan innebära mycket långvariga processer utan möjlighet att säkerställa att överhängande åtgärder utförs med skyndsamhet. Energimarknadsinspektionen föreslår därför att det bör övervägas att införa en bestämmelse om åtgärd på nätkoncessionshavarens bekostnad. En sådan möjlighet bör finnas att tillgå när det är av synnerlig vikt att åtgärder som rör leveranssäkerhet utförs omedelbart. Frågan kräver dock ytterligare utredning, sägs det i rapporten. Energimarknadsinspektionen föreslår vidare att de risk- och sårbarhetsanalyser samt åtgärdsplaner som föreslagits i propositionen om leveranssäkra elnät skall omfattas av bestämmelserna om förseningsavgift i 12 kap. 7 § ellagen.

Projektet Helhetssyn för energiförsörjningens säkerhet och beredskap

Energimyndigheten fick år 2001 regeringens uppdrag att utveckla en helhetssyn för elförsörjningens säkerhet och beredskap för att förbättra berörda myndigheters och aktörers åtgärder för säkerhet och beredskap. Uppdraget har även syftat till en långsiktig kompetensutveckling inom området och har genomförts i projektform (det s.k. Hel-projektet). I projektet har ingått representanter för Energimyndigheten, Svenska kraftnät, Post- och telestyrelsen, Elsäkerhetsverket, Svensk Energi, IT-Företagen, Svenska Kommunförbundet, Svenskt Näringsliv, Totalförsvarets forskningsinstitut och Krisberedskapsmyndigheten. Inom projektet har ett privat-offentligt inriktningsdokument tagits fram. I detta dokument, som återfinns i Energimyndighetens arbetslägesredovisning för projektet (2004-11-01), redovisas en strategi och olika exempel på vilka konkreta åtgärder som kan behöva vidtas för att uppnå en förstärkt fredstida förmåga. Strategin bör vara att:

- i rimlig grad minska sårbarheten i elproduktionen, elöverföringen och eldistributionen,
- öka möjligheterna till och resurserna för reparation och återstart av elnäten,
- i ökad omfattning minska risken för att samhällsviktiga elanvändare utsätts för avbrott i elförsörjningen (inkluderande möjligheter att prioritera elanvändare vid brist),
- i ökad omfattning reducera konsekvenserna för samhällsviktiga elanvändare av störningar och avbrott i elförsörjningen.

Ellagens särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter

Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter återfinns i 11 kap. ellagen. Av den inledande bestämmelsen (1 §) framgår att med konsumenter avses en fysisk person till vilken el överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Vidare finns bestämmelser om att överföringen av el får brytas på grund av konsumentens avtalsbrott (3–6 §§). Därutöver stadgas (7 §) att innehavaren av en nätkoncession får avbryta överföringen av el för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Om innehavaren av nätkoncession kan förutse annat än kortvarigt avbrott i överföringen, skall konsumenten underrättas i god tid före avbrottet. Bestämmelser rörande skadestånd vid avbruten överföring av el återfinns i 8–11 §§. Enligt 8 § har konsumenten rätt till ersättning för skada av nätkoncessionshavaren om överföringen av el avbryts på grund av konsumentens försummelse utan att förutsättningarna i 3 och 4 §§ är uppfyllda. Om innehavaren av en nätkoncession inte har underrättat konsumenten enligt 7 § har konsumenten, enligt 9 §, rätt till

ersättning för skada. I 10 § stadgas att om överföringen av el avbryts utan att det beror på konsumentens försummelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 7 § har konsumenten rätt till ersättning för skada av nätkoncessionshavaren om inte denne visar att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följderna han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Av 11 § framgår att skadestånd enligt 8–10 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet.

Ellagens bestämmelser om god elkvalitet

Sedan juli 2002 innehåller ellagen en bestämmelse – 3 kap. 9 § andra stycket – om att överföringen av el skall vara av god kvalitet (prop. 2001/02:56, bet. 2001/02:NU9). I tredje stycket stadgas att en nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

I januari 2003 uppdrog regeringen (regeringsbeslut 2003-01-09) åt Energimyndigheten att komplettera den allmänt hållna bestämmelsen i lagen med närmare föreskrifter. I rapporten God elkvalitet (ER 24:2003) föreslog Energimyndigheten att elkvaliteten skulle regleras dels med stöd av en ny elkvalitetsförordning, dels i samband med att myndigheten granskar skäligheten i nättarifferna med hjälp av nätnyttomodellen. Någon sådan förordning har dock ännu inte antagits.

Nätnyttomodellen

Med anledning av vad som tas upp i motion 2005/06:N8 (kd) rörande nätnyttomodellen kan nämnas att nätnyttomodellen används för att i efterhand kontrollera om nätföretagens tariffer är skäliga eller inte. Samtliga nätföretag skall varje år till Energimarknadsinspektionen vid Energimyndigheten skicka in data från sin verksamhet. Uppgifterna matas in i nätnyttomodellen, som skapar ett referensnät. Modellen räknar sedan fram ett ekonomiskt värde på vad nätföretaget presterar, den s.k. nätnyttan. I prestationen ingår leveransen av el och kvaliteten på leveransen, exempelvis i form av antal avbrott under året, och avbrottens längd. Nätnyttan jämförs sedan med vad nätföretaget har fakturerat abonnenterna, och en debiteringsgrad skapas. Om debiteringsgraden är över 1,0 har nätföretaget enligt modellen fakturerat mer än vad prestationen är värd. Detta kan tyda på att nättariffen har varit för hög.

Viss statistik rörande elavbrott

Tabellen nedan visar utvecklingen avseende avbrottsfrekvens och genomsnittlig längd på elavbrotten i lokalnäten i Sverige under perioden 1999–2003. Ett elavbrott definieras som att abonnentens elektriska anläggning helt eller delvis varit spänningslös längre än tre minuter. Som framgår av tabellen var det år 2003 i genomsnitt 0,93 oaviserade elavbrott per kund. Den genomsnittliga längden för dessa avbrott uppgick till 98 minuter.

Tabell 1: Avbrottsstatistik för lokalnät i Sverige

	År	1999	2000	2001	2002	2003
Antal avbrott per kund						
Aviserade avbrott		0,47	0,26	0,24	0,26	0,21
Oaviserade avbrott		1,43	0,93	1,13	0,92	0,93
Genomsnittlig avbrottsfrekvens (min.)						
Aviserade avbrott		64	37	34	37	25
Oaviserade avbrott		142	81	143	86	98

Källa: Energimyndighetens rapport Energimarknad 2005.

När det gäller avbrottsfrekvensen i tätort respektive glesbygd kan erinras om att företrädare för Energimyndigheten i samband med utskottets offentliga utfrågning om säker elförsörjning i februari 2004 redogjorde för leveranssäkerheten på regional och lokal nivå. Enligt denna redogörelse uppgick avbrottsfrekvensen år 2002 i genomsnitt över landet till 1,5 avbrott per kund och år (innefattar aviserade avbrott, oaviserade avbrott och avbrott i överliggande nät). Medelavbrottstiden uppgick samma år till ca 150 minuter per kund och år. Avbrottsfrekvensen i glesbygdsnät uppgick år 2002 till 3 per kund och år. Glesbygdsnät definieras som nät där längden är 125 meter per kund eller mer. Medelavbrottstiden i glesbygd uppgick år 2002 till 300–400 minuter per kund och år. Detta kan jämföras med tätort där avbrottsfrekvensen var 0,5 avbrott per år och medelavbrottstiden ca 25 minuter per år.

Kostnad för elavbrott

I Energimyndighetens rapport God elkvalitet (ER 24:2003 s. 39) görs en uppskattning av kostnaderna för elanvändarna till följd av elstörningar och för åtgärder mot elstörningar. De beräknade kostnaderna till följd av elstörningar, antingen de uppkommer vid själva störningen eller i form av elanvändarens motåtgärder, uppgår till ca 4 miljarder kronor per år. Det påtalas dock i rapporten att osäkerheten kring detta belopp är stor. Vidare inkluderar kostnaden inte effekterna av elavbrott som överstiger 24 timmar. Kostnaden omfattar inte heller nätföretagens investeringar för att motverka elstörningar.

I rapporten Stormen Gudrun – Konsekvenser för nätbolag och samhälle (ER 16:2005) gör Energimyndigheten en sammanfattande samhällsekonomisk bedömning av kostnaden för stormen. Enligt myndighetens beräkningar slutar totalsumman på 1,6–2,1 miljarder kronor för offentlig sektor, näringsliv samt hushåll. Till detta kan läggas nätföretagens kostnader för röjning, reparation och återuppbyggnad samt diverse övriga poster om 1,67 miljarder kronor för de 16 intervjuade nätbolagen eller uppskattningsvis 1,85 miljarder kronor för samtliga nätbolag i de stormdrabbade områdena. För att undvika dubbelräkningar har nätbolagens ersättningar till kunderna inte tagits med i kalkylen. Sammanfattningsvis förorsakade stormen Gudrun, utöver skogsskador, en samhällsekonomisk merkostnad på 3,2–4,0 miljarder kronor.

Fråga till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin

Bengt-Anders Johansson (m) har ställt en fråga (fr. 2005/06:104) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin rörande lagförslaget om en leveranssäker elöverföring. Frågan gällde vilka åtgärder statsrådet ämnade vidta för att de små och medelstora nätbolagen inte skall drabbas av negativa effekter av lagförslaget om leveranssäkra elnät. I sitt svar den 19 oktober 2005 framhöll samhällsbyggnadsministern att förslagen i propositionen syftar till att skapa drivkrafter för en leveranssäker elöverföring och undvika att framtida svåra väderförhållanden leder till allvarliga konsekvenser. Statsrådet påpekade att regeringen i förslaget särskilt har beaktat de små nätföretagens förutsättningar. Regeringen har föreslagit att skyldigheten att utge den föreslagna avbrottsersättningen skall kunna jämkas i vissa fall. Undantag bör kunna ske exempelvis om arbetsförhållandena på grund av väder eller mörker är sådana att linjemontörer ej får skickas ut. Avbrottsersättningen bör även kunna jämkas om skyldigheten att betala ut ersättning framstår som oskäligt betungande. Vidare påpekade statsrådet att regeringen även föreslagit att nätmyndigheten i undantagsfall skall kunna ge ett företag en tidsbegränsad dispens från att uppfylla det föreslagna funktionskravet inom en del av ett koncessionsområde.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas i det följande under fem rubriker – Åtgärder för ökad leveranssäkerhet, Ersättning vid elavbrott, Jämkning av avbrottsersättning, Lagförslagets ikraftträdande och Lagförslaget i övrigt.

Åtgärder för ökad leveranssäkerhet

I flera av de här aktuella motionerna, nämligen 2005/06:N8 (kd), 2005/06:N243 (fp), 2005/06:N436 (fp), 2005/06:N448 (kd) och 2005/06:N476 (kd), framförs krav på olika åtgärder för att öka leveranssäkerheten när det gäller strömförsörjningen. Även utskottet är av den uppfattningen att åtgärder behöver vidtas för att förbättra leveranssäkerheten i det svenska elnätet. Den proposition som förelagts riksdagen och som i det föregående redogjorts för omfattar förslag till åtgärder, vilka syftar till att bidra till en ökad leveranssäkerhet. Utskottet anser att nämnda motioner kan avslås av riksdagen mot bakgrund av det regeringsförslag som framlagts.

Förslaget i motion 2005/06:N6 (fp) rörande personalförsörjningen vid elavbrott avstyrks av utskottet med hänvisning till att detta inte är en fråga för riksdagen att fastställa. Hur nätbolagen försäkras sig om att de har tillräckligt med personal för att åtgärda eventuella strömavbrott är, enligt utskottets mening, i första hand en fråga för bolagen att avgöra. Samtidigt bör framhållas att de förslag i propositionen som utskottet i det följande har att behandla innebär att det ställs krav på nätbolagen att ha en tillräcklig bemanning att avhjälpa de avbrott som sker om de vill undvika att betala avbrottsersättning till kunderna.

När det gäller vad som anförs i motion 2005/06:N8 (kd) om att införa en ny regleringsmodell för kontroll av nättarifferna vill utskottet anföra följande. En av de grundläggande uppgifterna för Energimarknadsinspektionen vid Energimyndigheten är att säkerställa att nätföretagen bedriver sin verksamhet effektivt, så att kostnaderna för överföring av el kan hållas låga. Under år 2004 har myndigheten driftsatt den s.k. nätnyttomodellen som tillsynsmetod för att bedöma tariffernas skälighet. Modellen har utvecklats under flera år i samarbete med branschen och företrädare för konsumenterna. Utskottet ser därför inget skäl för riksdagen att begära att någon ny regleringsmodell skall införas.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet nämnda motioner i här aktuella delar.

Ersättning vid elavbrott

I propositionen föreslås en i lag stadgad skyldighet för nätbolagen att betala ersättning till elanvändare vid långvariga oplanerade elavbrott. Enligt förslaget skall elanvändare ha rätt till ersättning vid avbrott som varar minst tolv timmar, och ju längre avbrottet varar, desto högre blir ersättningen.

Utskottet vill inledningsvis framhålla sin positiva inställning till det förslag som nu förelagts riksdagen. Elförsörjningen är en mycket viktig samhällsfunktion. Som utskottet i andra sammanhang anfört är det angeläget att åtgärder vidtas i syfte att reducera riskerna för strömavbrott. Sam-

hällets elberoende och elsystemets karaktär motiverar aktiva insatser för att minska sårbarheten. Med anledning av de motioner vari avbrottsersättningen berörs vill utskottet anföra följande.

Det har i två motioner – 2005/06:N5 (kd) och 2005/06:N8 (kd) – förordats att avbrottsersättningen skall inträda efter tjugofyra timmar i stället för, som föreslagits, tolv timmar. Utskottet delar dock inte motionärernas uppfattning. Att elöverföringen varit avbruten i tolv timmar innebär att en skada får anses ha uppkommit hos elanvändaren. En skyldighet att lämna avbrottsersättning efter tolv timmar kommer att skapa ekonomiska drivkrafter för nätföretagen att både förbättra elnäten och avhjälpa felen så snart som möjligt.

Frågan om avbrottsersättning efter tolv timmar berörs också indirekt i motion 2005/06:N6 (fp) vari förslagets effekter för arbetarskyddet omnämns. I detta sammanhang kan även påminnas om att regeringen i propositionen har redogjort för att det framförts synpunkter om att det från säkerhetssynpunkt inte är rimligt att låta ersättningsskyldigheten inträda efter tolv timmar, då en sådan tidsgräns inte medger nätföretagen någon reell möjlighet att åtgärda avbrott som inträffar kvällstid på vintern utan att utsätta reparatörerna för elsäkerhetsrisker. Enligt utskottets uppfattning är det självklart helt oacceptabelt att reparatörer tvingas arbeta under förhållanden som utsätter dem för elsäkerhetsrisker eller andra olycksrisker. Utskottet vill med anledning därav understryka det självklara i att arbetarskyddslagstiftningen obestriddligt gäller. Det är på intet sätt acceptabelt att de regler som finns inte skulle följas. I den händelse statsmakterna skulle få indikationer på att de nu föreslagna ändringarna i ellagen skulle leda till att arbetarskyddslagstiftningen åsidosätts är det, enligt utskottets bestämda uppfattning, snarast en skärpning av tillsynen över dessa bestämmelser som är aktuell än något annat. I propositionen har även föreslagits en möjlighet till jämkning av avbrottsersättningen, till vilken frågan om arbetarskyddet kan kopplas. Till detta återkommer utskottet under punkten om jämkning av avbrottsersättning. Utskottet ställer sig således bakom förslaget att ersättning skall utbetalas efter tolv timmars avbrott.

I motionerna 2005/06:N5 (kd), 2005/06:N6 (fp), 2005/06:N7 (m) och 2005/06:N290 (c) behandlas lagförslagets effekter för små nätbolag. Farhågor för att skyldigheten att betala avbrottsersättning kan komma att få betydande negativa konsekvenser för de mindre nätbolagen måste enligt utskottets uppfattning tas på stort allvar. En utslagning av de mindre bolagen och en ökad koncentration när det gäller ägandet av näten är inte en utveckling som utskottet önskar. Regeringen har emellertid uppmärksammat problemet och föreslagit en möjlighet till jämkning av avbrottsersättningen. Vidare innefattar förslaget en möjlighet till dispens från funktionskravet. Enligt utskottets bedömning bör dessa förslag kunna motverka de negativa effekter som befaras. Utskottet förutsätter samtidigt att regeringen följer konsekvenserna av de föreslagna bestämmelserna och, om det trots allt skulle visa sig att förslaget skulle få väsentligt negativa conse-

kvenser för de mindre nätbolagen, vidtar åtgärder för att förhindra en sådan utveckling. Något riksdagsuttalande därom behövs dock inte enligt utskottets mening.

Motion 2005/06:Fö260 (kd) med krav på införande av avbrottsersättning anser utskottet tillgodosedd. Det aktuella yrkandet i motionen avstyrks således.

Med det anförda tillstyrker utskottet förslagen i propositionen rörande avbrottsersättning i här berörda delar. Samtliga i detta avsnitt behandlade motionsyrkanden avstyrks.

Jämkning av avbrottsersättning

Regeringen har, som tidigare nämnts, föreslagit att avbrottsersättningen skall kunna jämkas om den är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos det ersättningsskyldiga nätföretaget eller det nätföretag som kan vara skyldigt att regressvis betala hela eller delar av ersättningen till det förstnämnda företaget. I författningskommentarerna framhålls att jämkning av avbrottsersättning endast bör komma i fråga i undantagsfall. Vidare påpekas att jämkning bör kunna ske om ett normalt välskött nätföretag, som följer ett ambitiöst program för investeringar i elnätet, riskerar att hamna i betalningssvårigheter på grund av omfattande anspråk på avbrottsersättning. Hänsyn kan tas till, anmärks det, att praktiska skäl har förhindrat arbetet med att snabbt få i gång överföringen av el. Så kan exempelvis vara fallet om nätföretagens reparationsarbete har försenats väsentligt av att arbetet varit förenat med icke obetydliga risker för arbetstagarna eller att röjningen av vägar och annan infrastruktur som arbetet är beroende av har tagit lång tid. Utskottet ställer sig bakom detta. Samtidigt är det utskottets uppfattning att det av lagen mer uttryckligt bör framgå att hänsyn skall tas till riskerna för arbetet med att reparera näten i samband med storm och mörker vad gäller jämkning. Arbetskyddslagstiftningens krav på säkra arbeten måste i detta hänseende särskilt beaktas. Av detta skäl förordar utskottet att det i ellagen preciseras att ersättningen även får jämkas efter vad som är skäligt om arbetet med att få i gång överföringen av el har behövt försenas för att inte utsätta arbetstagarna för betydande risker.

Med det sagda tillstyrks propositionen i denna del, dock med den ändring som ovan förordats och som framgår av utskottets förslag i bilaga 3.

Lagförslagets ikraftträdande

Enligt regeringens förslag skall bestämmelsen om ett funktionskrav på högst tjugofyra timmars elavbrott träda i kraft den 1 januari 2011 och övriga föreslagna bestämmelser den 1 januari 2006.

Det har i två motioner, 2005/06:N5 (kd) och 2005/06:N8 (kd), förordats att lagstiftningen skall träda i kraft vid en senare tidpunkt än regeringen föreslagit. Utskottets uppfattning är emellertid att reglerna bör få verka så

snart som möjligt. Syftet med reglerna om avbrottsersättning är att, som redogörs för i propositionen, skapa en stark drivkraft för nätföretagen att ordna sina elnät så att de blir leveranssäkra. Vidare är det angeläget att ge de elanvändare som drabbas av långvariga elavbrott en rimlig ersättning.

När det gäller förslaget i den förstnämnda motionen om att senarelägga ikraftträdandet vad gäller möjligheten att erhålla dispens från funktionskravet delar utskottet inte motionärens inställning. Dispensen måste naturligen kunna meddelas innan funktionskravet träder i kraft.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag när det gäller ikraftträdandet. Mot detta stående motionsyrkanden avstyrks i motsvarande delar.

Lagförslaget i övrigt

När det gäller regeringens övriga förslag till ändringar i ellagen har utskottet inget i sak att erinra. Med anledning av de här aktuella motionsyrkandena vill utskottet anföra följande.

Att effekterna av åtgärderna för att säkra elförsörjningen bör utvärderas och att det finns en beredskap att återkomma med ytterligare förslag om det visar sig nödvändigt, framhålls i motion 2005/06:N374 (s). Utskottet delar denna uppfattning. Det är alltid angeläget att effekterna av genomförda lagförslag följs upp. Samtidigt är det utskottets mening att detta givetvis vid varje tillfälle åligger regeringen. Ett riksdagsuttalande om att regeringen skall utvärdera de nu föreslagna åtgärderna är därför inte erforderligt.

I motion 2005/06:N7 (m) påstås att förslaget i propositionen skulle innefatta detaljerade och tekniska krav. Utskottet delar inte denna syn. Enligt utskottets uppfattning är funktionskravet en bärande del av det nu aktuella förslaget. Vad gäller risk- och sårbarhetsanalyser samt åtgärdsplaner anser utskottet, i likhet med regeringen, att dessa kan bidra till att kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott uppfylls till januari 2011. Vidare kan de underlätta Energimarknadsinspektionens arbete. Förslaget rörande bemyndigandet om god kvalitet på överföringen av el innebär en ändring i lagstiftningen som möjliggör för regeringen att bemyndiga den för ändamålet mest lämpade myndigheten att utfärda myndighetsföreskrifter. Utskottet står bakom förslaget även i denna del.

Med hänvisning till det ovan anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om ändring i ellagen i de delar som inte har behandlats i det föregående. Samtliga här aktuella motionsyrkanden avstyrks samtidigt.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

- 1. Åtgärder för ökad leveranssäkerhet, punkt 1 (m, fp, kd)**
av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Anne-Marie Pålsson (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:N8 yrkan- dena 1 och 3 samt 2005/06:N476 yrkande 17 och avslår motionerna 2005/06: N6 yrkande 3, 2005/06:N243 yrkande 12, 2005/06:N436 yrkande 17 och 2005/06:N448.

Ställningstagande

Som framhålls i motionerna 2005/06:N8 (kd) och 2005/06:N476 (kd) är det nödvändigt att vidta åtgärder för att öka leveranssäkerheten i det svenska elnätet. Det är vår uppfattning att det måste finnas starka ekonomiska incitament för nätbolagen att öka driftsäkerheten och minska antalet strömavbrott. Avbrotten är kostsamma samtidigt som de försvagar tryggheten i samhället. Av detta skäl anser vi, i likhet med vad som förordas i sistnämnda motion, att riksdagen bör ställa sig bakom kravet att regeringen mer genomgripande utreder driftsäkerheten i elsystemet och återkommer med förslag om hur den kan förbättras. Regeringen bör vidare se över hur man kan underlätta för nätbolagen att tillse att det finns betryggande personella resurser vid omfattande strömavbrott.

Det är även vår uppfattning att en ny regleringsmodell för kontroll av nättarifferna bör införas. Den modell som i dag används, den s.k. nätnyttomodellen, är enligt vår åsikt för teoretisk för att på ett korrekt sätt kunna avspegla verkligheten. I modellen antas exempelvis att hela det svenska elnätet i princip byggs samtidigt, något som givetvis inte är i överensstämmelse med verkligheten. Modellen har även mött stark kritik från branschen. Enligt vår mening är nätnyttomodellen inte den mest lämpade modellen för att reglera nätkostnaden. För att förhindra kommande elavbrott måste nätbolagen få starka ekonomiska incitament att förbättra elnäten. Vi anser därför att en bättre modell måste utarbetas, en modell som i större utsträckning kan stimulera till investeringar även på lång sikt.

Riksdagen bör göra ett uttalande om att regeringen vidtar åtgärder i enlighet med vad vi här förordat. Därmed tillstyrks nämnda motioner i berörda delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

2. Ersättning vid elavbrott, punkt 2 (m, fp, kd)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Anne-Marie Pålsson (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) såvitt avser 10 kap. 10 och 12 §§ och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:27 i denna del och motionerna 2005/06:N6 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:N7 yrkande 1 och avslår motionerna 2005/06:Fö260 yrkande 1, 2005/06:N5 yrkandena 2, 3 i denna del och 4, 2005/06:N8 yrkande 2 i denna del och 2005/06:N290.

Ställningstagande

Regeringen har föreslagit en i lag stadgad skyldighet för nätbolagen att betala ersättning till elanvändare vid långvariga oplanerade elavbrott. Enligt förslaget skall elanvändare ha rätt till ersättning vid avbrott som varar minst tolv timmar, och ju längre avbrottet varar, desto högre blir ersättningen.

Vi instämmer i principen att elkunderna skall ha rätt till ersättning från nätbolagen då dessa inte har kunnat leverera det kunden betalar för. Detta menar vi är en rimlig ordning. Vi anser även att det är lämpligt att ha en schabloniserad ersättning för att begränsa processkostnaderna. På samma gång är det viktigt att möjligheterna till ersättning för direkt skada finns kvar, framför allt i sådana fall då skadorna väsentligen överstiger schablonersättningen.

Samtidigt kan vi konstatera, genom de synpunkter som framkommit med anledning av regeringens förslag, att propositionen i vissa avseenden är bristfällig. Som framhålls i motionerna 2005/06:N6 (fp) och 2005/06:N7 (m) har de mindre nätföretagen framfört en stark oro för vilka konsekvenser förslaget kan få. De små nätföretagen kan drabbas ekonomiskt mycket hårt vid ett omfattande elavbrott. Det kan också ses som besynnerligt att de medlemsägda nätföretagen i praktiken kan tvingas undergräva sin ekonomi genom att betala avbrottsersättning till sina egna medlemmar. Sammantaget finns det en risk att kostnaden för konsumenterna, i form av höjda nätavgifter, blir betydande och att små nätbolag slås ut i onödan. Det är därför angeläget att regeringen noggrant följer upp konsekvenserna av de i propositionen föreslagna reglerna. Av detta skäl bör riksdagen

begära att regeringen noga följer effekterna av förslaget och, om så krävs, är beredd att föreslå förändringar. Särskilt bör beaktas vilka effekterna blir för elkonsumenternas nätkostnad, hur de mindre nätbolagen påverkas och hur möjligheterna till dispens och jämkning av ersättningar tillämpas. Även förslagets effekter för arbetarskyddet bör beaktas.

I övrigt ställer vi oss bakom förslaget i propositionen när det gäller avbrottsersättning i den del som här behandlas.

Med det anförda tillstyrker vi propositionen i här aktuellt avsnitt samt nämnda motionerna i berörda delar. Övriga motionsyrkanden avstyrks i motsvarande delar.

3. Jämkning av avbrottsersättning, punkt 3 (m, fp)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) såvitt avser 10 kap. 13 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:27 i denna del.

Ställningstagande

Regeringen har föreslagit att avbrottsersättningen skall kunna jämkas om den är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos det ersättningskyldiga nätföretaget eller det nätföretag som kan vara skyldigt att regressvis betala hela eller delar av ersättningen till det förstnämnda företaget. I författningskommentarerna framhålls att jämkning av avbrottsersättning endast bör komma i fråga i undantagsfall. Utskottsmajoriteten förordar dock en ändring i förhållande till regeringens förslag som innebär utökade möjligheter för nätbolagen att jämka avbrottsersättningen. Förslaget innebär att det i ellagen preciseras att ersättningen även får jämkas efter vad som är skäligt om arbetet med att få i gång överföringen av el har behövt försenas för att inte utsätta arbetstagarna för betydande risker.

Arbetsmiljölöslagstiftningen är viktig och får självfallet inte åsidosättas. Emellertid kan vi inte ställa oss bakom utskottsmajoritetens förslag. Införandet av ett sådant tillägg i den aktuella bestämmelsen skulle öppna för godtycke när det gäller tillämpningen av lagen. Den av utskottsmajoriteten föreslagna ändringen ger nätbolagen utökade möjligheter att fränhända sig ansvaret att ersätta elkunderna och leder därigenom till att lagförslaget i övrigt blir urvattnat. Införandet av den bestämmelse som utskottsmajoriteten föreslår begränsar således lagförslagets möjligheter att bidra till mer leveranssäkra elnät samtidigt som det minskar elkundernas möjlighet att kunna erhålla ersättning då långvariga elavbrott inträffar. Dessutom anser

vi att Lagrådet åtminstone borde ha hörts innan en sådan omfattande ändring av lagförslaget som nu utskottsmajoriteten förordar antas av riksdagen. Vi menar därför att riksdagen bör besluta i enlighet med förslaget i propositionen.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker vi regeringens förslag till ändring i ellagen såvitt gäller 10 kap. 13 §.

4. Lagförslagets ikraftträdande, punkt 4 (m, fp, kd)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp), Anne-Marie Pålsson (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) såvitt avser ikraftträdandebestämmelserna, dock med ändrad lydelse enligt förslag i bilaga 4. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2005/06:27 i denna del och motion 2005/06:N8 yrkande 2 i denna del och avslår motion 2005/06:N5 yrkandena 1 och 3 i denna del.

Ställningstagande

Enligt regeringens förslag skall bestämmelsen om ett funktionskrav på högst tjugofyra timmars elavbrott träda i kraft den 1 januari 2011 och övriga föreslagna bestämmelser den 1 januari 2006.

Vi anser, i likhet med vad som framförs i motion 2005/06:N8 (kd), att det är helt orealistiskt att inom en så kort tidrymd som några veckor markant höja leveranssäkerheten. Det vore rimligare att nätbolagen fick mer tid på sig att anpassa sig till de nya kraven.

Även Lagrådet har påpekat, när det gäller ikraftträdandet, att tiden mellan ett riksdagsbeslut senhösten 2005 och ikraftträdande vid årsskiftet framstår som alltför knapp för att det beskrivna syftet med lagstiftningen – att skapa starka drivkrafter för leveranssäkra elnät – skall kunna uppnås åtminstone på kortare sikt. Till detta kommer, menade Lagrådet, att det kan ifrågasättas om den föreslagna ikraftträdandetidpunkten i praktiken ens ger utrymme för företagen att överväga eventuella försäkringslösningar och vid behov vidta åtgärder i detta avseende. Vi delar den kritik som Lagrådet framfört.

Riksdagen bör därför besluta att ikraftträdandet skall senareläggas. Vår sammantagna bedömning är att ikraftträdandet, med undantag för funktionskravet, skall bestämmas till den 1 juli 2006. Som en följdändring bör riksdagen även besluta om vissa ändringar när det gäller ikraftträdandebestämmelserna punkt 2 rörande där stipulerade årtal.

Med det anförda tillstyrks delvis nämnda motion i här berörd del. Motion 2005/06:N5 (kd) avstyrks i här aktuella delar.

5. Lagförslaget i övrigt, punkt 5 (m, kd)

av Per Bill (m), Ulla Löfgren (m), Anne-Marie Pålsson (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) i den mån det inte omfattats av förslagen till riksdagsbeslut i det föregående och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:27 i denna del och motion 2005/06:N7 yrkande 2 och avslår motion 2005/06:N374.

Ställningstagande

Även om vi är positiva till att det i ellagen införs bestämmelser om avbrottsersättning anser vi att regeringens förslag inbegriper en rad detaljerade tekniska krav som inte bidrar till att höja leveranssäkerheten. Statsmakternas uppgift är att skapa ett väl fungerande ramverk, t.ex. avseende vilken funktionalitet som elkonsumenterna skall ha rätt att kräva. Införandet av en lagstadgad rätt till avbrottsersättning ligger i linje med detta. Att dessutom detaljreglera nätbolagen är onödigt, skapar byråkrati och riskerar att skada konsumenterna genom att kostnaderna höjs. Vi menar att detaljerade tekniska krav bryter, för det första, mot intentionen bakom systemet med schablonersättningar. För det andra riskerar de att bli kostnadsdrivande. För det tredje kan de begränsa konkurrensen genom att nätbolag som finner nya och kostnadsbesparande metoder för att öka leveranssäkerheten inte kan tillämpa dessa.

Med det anförda tillstyrks motion 2005/06:N7 (m) i berörd del. Motion 2005/06:N374 (s) avstyrks.

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (kd)

Mikael Oscarsson (kd) anför:

Det är orimligt med ikraftträdande av lagförslaget redan den 1 januari 2006. Men när Kristdemokraternas motion i sin helhet ej fått stöd i näringsutskottet har jag valt att ställa mig bakom ett så samlat motförslag som möjligt beträffande ikraftträdandet av när avbrottsersättning skall utgå.

För att praktiskt möta de problem som kommer att uppstå beträffande avbrottsersättningen har utskottsmajoriteten kompletterat jämkningssystemet med en bestämmelse som riskerar att bli föremål för många tolkningar. Med en avbrottsersättning efter tolv timmar är det dock nödvändigt med någon form av utökad jämkningssystem liknande det som utskottet föreslår. Det bästa hade varit om man följt Kristdemokraternas förslag att tidpunkten för när avbrottsersättning skall utgå skall stå i rimlig proportion till när reparationsarbetet kunnat genomföras för att trygga säkerheten i elleveransen.

Utskottsmajoritetens beslut om ett vidgat jämkningssystem i kombination med en tolvtimmarsregel vid avbrottsersättning är enligt Kristdemokraternas mening bättre än om ingen utökad möjlighet till jämkning införs, även om det finns risk för att ett osäkert läge skapas beträffande när ersättningar skall utgå.

Om företagen fått rimlig tid på sig att klara elleveranssäkerheten hade det också varit berättigat att ställa krav på avbrottsersättning fullt ut. En viktig faktor för att klara detta är också att få till en reglering av nätnyttomodellen som stimulerar investeringar i stället för den reglering som nu hämmar desamma.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:27 Leveranssäkra elnät:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Följdmotioner

2005/06:N5 av Ingvar Svensson (kd):

1. Riksdagen beslutar att den av regeringen föreslagna ändringen i 3 kap. 9 b § ellagen skall träda i kraft först den 1 januari 2011.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring av 10 kap. 9–16 §§ ellagen enligt vad i motionen anförs.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om avbrottsersättningen så att tolvtimmarsregeln ersätts med en 24-timmarsregel och på ett sådant sätt att dessa regler också de kan träda i kraft den 1 januari 2011 enligt vad i motionen anförs.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om de små elnätbolagens situation.

2005/06:N6 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att följa de små nätföretagens situation.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att följa de fall då avbrottsersättning betalas ut när reparation inte kan ske på grund av arbetsmiljölagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om egen respektive kontrakterad personal för snabb insats vid störningar i eldistributionen.

2005/06:N7 av Per Bill m.fl. (m):

1. Riksdagen begär att regeringen noggrant följer upp konsekvenserna av de i propositionen föreslagna reglerna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att detaljreglera elföretagen.

2005/06:N8 av Mikael Oscarsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av leveranssäkra elnät.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa avbrottsersättningen först år 2007 och att ersättningen skall utfalla efter 24 timmar i stället för efter 12 timmar och att ersättningen skall utfalla efter 12 timmar år 2011.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en ny regleringsmodell för kontroll av nättariferna bör införas.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Fö260 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på schablonersättning per dygn för drabbad person vid el- och teleavbrott.

2005/06:N243 av Anita Brodén och Runar Patriksson (båda fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på el året om i Dalsland och Värmland.

2005/06:N290 av Birgitta Carlsson och Annika Qarlsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte införa bestämmelser som snedvrider konkurrensen och slår ut de små nätbolagen.

2005/06:N374 av Tomas Eneroth (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för att säkerställa säkrare elförsörjning.

2005/06:N436 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om starka ekonomiska incitament för nätbolagen att öka leveranssäkerheten i elnätet.

2005/06:N448 av Olle Sandahl (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om landsbygdens behov av leveranssäkra elnät.

2005/06:N476 av Mikael Oscarsson m.fl. (kd):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att utreda möjligheten för en ökad driftssäkerhet och minskade strömavbrott.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 3 kap. 1 a och 9 §§, 8 kap. 12 § samt 13 kap. 5 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tretton nya paragrafer, 3 kap. 9 a–9 e §§ och 10 kap. 9–16 §§, samt närmast före 3 kap. 9 c § och 10 kap. 9 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 a §¹

En juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el.

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd att täcka nätförluster, eller
2. sker i *mobila* reservkraftaggre- 2. sker *tillfälligt i syfte att ersät-*
gat som är avsedda för tillfälligt ta utebliven el vid elavbrott.
bruk vid elavbrott.

9 §²

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el skall vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen *eller, efter regering-* Regeringen *eller den myndighet*
ens bemyndigande, nätmyndigheten, som *regeringen bestämmer* får
får *meddela närmare* föreskrifter *meddela föreskrifter om vilka krav*
om *god kvalitet på överföringen av* som *skall vara uppfyllda för att*
el. *överföringen av el skall vara av*
god kvalitet.

¹ Senaste lydelse 2005:404.

² Senaste lydelse 2002:121.

9 a §

Om inte strängare krav följer av 9 § andra och tredje styckena eller av föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § fjärde stycket, skall en nätkoncessionshavare se till att avbrott i överföringen av el till en elanvändare aldrig överstiger tjugofyra timmar.

Första stycket gäller inte om koncessionshavaren visar att avbrottet beror på ett hinder utanför koncessionshavarens kontroll som koncessionshavaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder koncessionshavaren inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

9 b §

Nätmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens från kravet i 9 a § i en del av ett koncessionsområde om

- 1. kravet är oskäligt betungande med hänsyn till koncessionshavarens ekonomiska situation, eller*
- 2. det finns synnerliga skäl.*

Dispens får ges i sammanlagt högst tre år.

Underlag och information om leveranssäkerhet

9 c §

Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt eller nätkoncession för område skall årligen upprätta

- 1. en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i elnätet, och*

2. en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna elnätet skall förbättras.

Risk- och sårbarhetsanalysen och åtgärdsplanen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

9 d §

Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt eller nätkoncession för område skall informera elanvändarna om leveranssäkerheten i elnätet och om rätten till avbrottsättning och skadestånd enligt 10 och 11 kap.

9 e §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. innehåll i och offentliggörande av analyser och åtgärdsplaner enligt 9 c §,

2. information till elanvändarna enligt 9 d §, och

3. skyldighet att rapportera elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer.

8 kap.

12 §³

Elleverantörer skall på eller i samband med fakturor avseende försäljning av el och i reklam som vänder sig till elanvändare lämna uppgift om

1. varje enskild energikällas andel av den genomsnittliga sammansättning av energikällor som använts för att framställa den el som elleverantören sålde under närmast föregående kalenderår, och

2. den inverkan på miljön i form av utsläpp av koldioxid samt den mängd kärnbränsleavfall som framställningen av den försålda elen har orsakat.

Om elleverantören har köpt el på en elbörs eller importerat den från företag som är belägna utanför Europeiska unionen får uppgifterna enligt första stycket 1 baseras på uppgifter som elbörsen eller företagen tillhandahållit.

De uppgifter som anges i första stycket 2 får lämnas genom hänvisning till referenskällor som är tillgängliga för allmänheten.

³ Senaste lydelse 2005:404.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om hur sådana uppgifter som avses i första–tredje styckena skall beräknas och redovisas för elanvändarna.

10 kap.

Avbrottsersättning

9 §

Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i 10–15 §§ är till nackdel för elanvändare är utan verkan mot dem.

Avbrottsersättning enligt 10–13 §§ skall avräknas från skadestånd som enligt andra bestämmelser i denna lag eller annan lag betalas på grund av samma elavbrott.

10 §

Om överföringen av el avbryts helt under en sammanhängande period om minst tolv timmar har elanvändaren rätt till avbrottsersättning.

Elanvändaren har inte rätt till avbrottsersättning om

1. avbrottet beror på elanvändarens försummelse,

2. överföringen av el avbryts för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet och avbrottet inte pågår längre än åtgärden kräver,

3. avbrottet är hänförligt till ett fel i en koncessionshavares ledningsnät och felet beror på ett hinder utanför den koncessionshavarens kontroll som koncessionshavaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder

*koncessionshavaren inte heller skä-
ligen kunde ha undvikit eller över-
vunnit, eller*

*4. avbrottet är hänförligt till ett
fel i ett ledningsnät vars ledningar
har en spänning om 220 kilovolt
eller mer.*

11 §

*Avbrottsersättning skall betalas
av den som har koncession för det
elnät till vilket elanvändaren är di-
rekt ansluten.*

12 §

*När avbrottsersättning beräknas
skall en period med avbruten över-
föring av el (avbrottsperiod) anses
avslutad vid den tidpunkt då av-
brottet upphört, om överföringen
därefter har fungerat oavbrutet un-
der de närmast följande två tim-
marna.*

*Avbrottsersättningen skall för
en avbrottsperiod om minst tolv
timmar och högst tjugofyra tim-
mar betalas med 12,5 procent av
elanvändarens beräknade årliga
nätkostnad, dock lägst 2 procent
av prisbasbeloppet enligt lagen
(1962:381) om allmän försäkring
avrundat till närmast högre hund-
ratal kronor.*

*Om avbrottsperioden är längre
än tjugofyra timmar skall för varje
därefter påbörjad tjugofyrtim-
marsperiod ytterligare ersättning
betalas med 25 procent av elanvän-
darens beräknade årliga nätkost-
nad, dock lägst 2 procent av
prisbasbeloppet avrundat till när-
mast högre hundratal kronor.*

*Avbrottsersättningen skall för
en avbrottsperiod uppgå till högst
300 procent av elanvändarens be-
räknade årliga nätkostnad.*

13 §

Om skyldigheten att betala avbrottsersättning är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos den som är ersättningsskyldig enligt 11 § eller den som slutligt skall betala ersättningen enligt 16 §, får ersättningen jämkas efter vad som är skäligt.

14 §

Den som är ersättningsskyldig enligt 11 § skall betala avbrottsersättningen till elanvändaren utan oskäligt dröjsmål och aldrig senare än sex månader från utgången av den månad då den ersättningsskyldige fick eller borde ha fått kännedom om avbrottet.

Den ersättningsskyldige skall betala ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635), om betalning inte sker i rätt tid.

15 §

Om elanvändaren trots bestämmelserna i 14 § inte har fått avbrottsersättning och inte har gjort anspråk på ersättning från den ersättningsskyldige inom två år från det att avbrottet upphörde, går rätten till ersättning förlorad.

16 §

Den som är ersättningsskyldig enligt 11 § har, i den mån avbrottet är hänförligt till ett fel i en annan koncessionshavares ledningsnät, rätt att från den koncessionshavaren få ersättning för det som enligt 10–13 §§ har betalats till elanvändaren.

13 kap.5 §⁴

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 9 b, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011 i fråga om 3 kap. 9 a § och i övrigt den 1 januari 2006.

2. Bestämmelserna i 10 kap. om avbrottsersättning gäller inte för den period av ett elavbrott som har inträffat före den 1 januari 2006. Däremot skall bestämmelserna tillämpas på ett sådant elavbrott för den period av avbrottet som ligger efter den 31 december 2005, om avbrottet härefter varat i minst tolv timmar.

⁴ Senaste lydelse 2005:404.

BILAGA 3

Av utskottet föreslagen ändring i regeringens lagförslag

Regeringens förslag

Utskottets förslag

10 kap.

13 §

Om skyldigheten att betala avbrottsersättning är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos den som är ersättningskyldig enligt 11 § eller den som slutligt skall betala ersättningen enligt 16 §, får ersättningen jämkas efter vad som är skäligt.

Ersättningen får också jämkas efter vad som är skäligt, om arbetet med att få i gång överföringen av el har behövt försenas för att inte utsätta arbetstagarna för betydande risker.

BILAGA 4

Reservanternas lagförslag

I reservation 4 föreslagen ändring av ikraftträdande-
bestämmelserna till regeringens förslag till lag om
ändring i ellagen (1997:857)

Regeringens förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011 i fråga om 3 kap. 9 a § och i övrigt den 1 januari 2006.

2. Bestämmelserna i 10 kap. om avbrottsersättning gäller inte för den period av ett elavbrott som har inträffat före den 1 januari 2006. Däremot skall bestämmelserna tillämpas på ett sådant elavbrott för den period av avbrottet som ligger efter den 31 december 2005, om avbrottet härefter varat i minst tolv timmar.

Reservanternas förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011 i fråga om 3 kap. 9 a § och i övrigt den 1 juli 2006.

2. Bestämmelserna i 10 kap. om avbrottsersättning gäller inte för den period av ett elavbrott som har inträffat före den 1 juli 2006. Däremot skall bestämmelserna tillämpas på ett sådant elavbrott för den period av avbrottet som ligger efter den 30 juni 2006, om avbrottet härefter varat i minst tolv timmar.